

الله أكبر
الحمد لله

دانشکده علوم اجتماعی

گروه اقتصاد

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته‌ی اقتصاد گرایش علوم

اقتصادی

بررسی اثرات نامتقارن تکانه های پولی بر رشد اقتصادی ایران

در طول دوره ۱۳۸۵-۱۳۳۹

استاد زاهنما:

دکتر سهراب دل انگیزان

استاد مشاور:

دکتر علی فلاحتی

نگارش:

مهدی رجیبی

بهمن ماه ۱۳۸۷

۱۳۸۸ / ۳ / ۳۱

انگیزان سهراب
نویسنده

۱۱۴۱۰۹

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه رازی است.

دانشکده علوم اجتماعی

گروه اقتصاد

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته‌ی اقتصاد

گرایش علوم اقتصادی

نام دانشجو: مهدی رجبی

عنوان پایان نامه

بررسی اثرات نامتقارن تکانه‌های پولی بر رشد اقتصادی ایران

در طول دوره ۱۳۸۵-۱۳۳۹

در تاریخ ۸۷/۱۱/۲۹ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنما	دکتر سهراب دل انگیزان	با مرتبه ی علمی	استادیار	امضاء	
۲- استاد مشاور	دکتر علی فلاحتی	با مرتبه ی علمی	استادیار	امضاء	
۳- استاد داور داخل گروه	دکتر کیومرث سهیلی	با مرتبه ی علمی	استادیار	امضاء	
۴- استاد داور خارج گروه	دکتر محمد مولایی	با مرتبه ی علمی	استادیار	امضاء	

تقدیم به ساحت مقدس علم

چکیده

از بحث‌های مهم اقتصاد کلان، اثرات سیاست‌های پولی بر بخش حقیقی اقتصادی می‌باشد. در راستای این موضوع، تحقیق فوق به بررسی تقارن یا عدم تقارن تکانه‌های پولی بر رشد اقتصادی ایران می‌پردازد. در این تحقیق ابتدا مدل مورد نظر از ادبیات اقتصاد کلان استخراج شده و سپس تکانه‌های پولی مثبت و منفی و همچنین ادوار اقتصادی رکود و رونق با استفاده از فیلتر هودریک-پرسکات استخراج می‌شوند. در ادامه مطابق انتظارات تطبیقی به آزمون خنثایی پول در اقتصاد ایران پرداخته می‌شود.

نتایج نشان می‌دهند که پول در اقتصاد ایران خنثی نبوده و اثرات سیاست‌های پولی بر رشد اقتصادی ایران نامتقارن است. تکانه‌های منفی رشد اقتصادی را بیش‌تر از تکانه‌های مثبت تحت تأثیر قرار می‌دهد، بطوری‌که تکانه‌های منفی در دوران رونق و تکانه‌های مثبت در دوران رکود اقتصادی اثر معنی‌دارتری بر رشد اقتصادی دارد.

هم‌چنین از نتایج تحقیق می‌توان استنباط کرد که هرچه تکانه‌های پولی بزرگ‌تر باشد، اثرات آن بر عوامل حقیقی و قیمت بیش‌تر و نامتقارن‌تر خواهد بود و هرچه تکانه‌های پولی که بر اقتصاد تحمیل می‌شود کوچک‌تر باشد، اثرات آن کم‌تر و نامتقارنی تکانه‌های مثبت و منفی بی‌معنی‌تر می‌شود.

بطور کلی پول در ایران رشد اقتصادی و بخش حقیقی را بصورت نامتقارن تحت تأثیر قرار می‌دهد و به علت وجود شکاف اطلاعاتی بین عوامل و کارگزاران اقتصادی انتظارات در ایران بصورت عقلایی شکل نمی‌گیرد، لذا بنا بر نتایج تحقیق می‌توان استدلال کرد که اقتصاد ایران با مکتب کینزی‌های جدید سازگاری بیش‌تری دارد.

کلمات کلیدی:

تکانه‌های پولی، عدم تقارن، رشد اقتصادی، ادوار اقتصادی، تکانه‌های مثبت و منفی، رکود اقتصادی، رونق اقتصادی، ایران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه و روش کلی تحقیق

۲	۱-۱- مقدمه	
۴	۲-۱- شرح و بیان مساله	
۵	۳-۱- اهداف پایان نامه:	
۶	۴-۱- اهمیت، ارزش و کاربرد نتایج پایان نامه:	
۶	۵-۱- فرضیه‌های تحقیق:	
۶	۶-۱- روش انجام تحقیق	
۷	۷-۱- روش و ابزار گردآوری اطلاعات	
۷	۸-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	
۸	۹-۱- جامعه آماری تحقیق	
۸	۱۰-۱- کاربردهای تحقیق	
۸	۱۱-۱- استفاده کنندگان از نتایج تحقیق	
۹	۱۲-۱- سازماندهی پایان نامه	

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۱	۱-۲- مقدمه	
۱۲	۲-۲- نقش و اهمیت پول در اقتصاد	
۱۵	۳-۲- کارآیی سیاست‌های مدیریت تقاضا	
۱۸	۴-۲- خنثایی یا عدم خنثایی پول از دیدگاه مکاتب اقتصادی	
۱۸	۱-۴-۲- اقتصاد کلان کلاسیک	
۱۹	۲-۴-۲-۱-۱- نظریه مقداری پول	
۲۳	۲-۴-۲-۲- مکتب کینزی	
۲۴	۲-۴-۲-۱-۲- کینز و نظریه مقداری پول	
۲۵	۲-۴-۲-۲-۲- مکتب متعارف کینزی	
۲۶	۳-۴-۲- تلفیق نئوکلاسیکی	
۲۷	۴-۴-۲- مکتب پول‌گرای متعارف	
۳۱	۵-۴-۲- مکتب کلاسیک جدید	
۳۵	۶-۴-۲- مکتب دور تجاری حقیقی	

۳۶	۲-۴-۷- مکتب کینزی‌های جدید
۳۸	۲-۴-۸- مکتب اطریشی
۳۹	۲-۵- اثرات نامتقارن تکانه‌های پولی
۵۰	۲-۶- مطالعات تجربی
۵۰	۲-۶-۱- مطالعات انجام شده در خارج
۵۱	۲-۶-۲- مطالعات انجام شده در داخل

فصل سوم: شرح، توصیف و بررسی روند داده‌های مورد استفاده تحقیق در طول دوره بررسی

۵۸	۳-۱- مقدمه
۵۹	۳-۲- تحلیل اقتصاد ایران بر اساس روند متغیرهای بکار رفته در مدل
۶۴	۳-۳- سیاست‌های پولی در ایران
۶۷	۳-۴- داده‌های آماری

فصل چهارم: تدوین و برآورد مدل

۶۹	۴-۱- مقدمه
۶۹	۴-۲- تکانه‌های پولی
۷۰	۴-۲-۱- استخراج تکانه‌های پولی
۷۲	۴-۳- ادوار (سیکل‌های) تجاری
۷۵	۴-۳-۱- استخراج ادوار تجاری (رکود و رونق)
۷۶	۴-۴- الگوی مورد نظر برای تخمین
۷۸	۴-۵- تدوین مدل قابل برآورد از نظر اقتصادسنجی و برآورد مدل
۷۹	۴-۵-۱- آزمون خنثایی پول
۷۹	۴-۵-۱-۱- آزمون خنثایی پول با فرض انتظارات برون‌زا (تطبیقی)
۸۰	۴-۵-۲- آزمون فرضیات تحقیق
۸۰	۴-۵-۲-۱- اثرات نامتقارن تکانه‌های مثبت و منفی پولی بر رشد
۸۵	۴-۵-۲-۲- اثرات تکانه‌های پولی بر رشد در شرایط مختلف اقتصاد

فصل پنجم: خلاصه و نتیجه‌گیری

۹۳	۵-۱- مقدمه
۹۳	۵-۲- خلاصه تحقیق
۹۷	۵-۳- نتیجه‌گیری
۹۸	۵-۴- پیشنهادات

۹۹.....پیوست

۱۰۸.....منابع

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۲۱	شکل (۱-۲) نظریه مقداری پول و بی‌تأثیری پول بر تولید
۲۳	شکل (۲-۲) منحنی عرضه عمودی و خنثایی پول در مکتب کلاسیک
۲۸	شکل (۳-۲) منحنی فیلیپس کوتاه مدت
۲۹	شکل (۴-۲) منحنی فیلیپس بلند مدت
۳۴	شکل (۵-۲) اثر تغییرات پیش‌بینی‌شده و پیش‌بینی‌نشده عرضه پول بر تولید و قیمت
۳۵	شکل (۶-۲) a روند برگشتی
۳۵	شکل (۶-۲) b روند بازگشتی
۴۴	شکل (۷-۲) فلوچارت آثار نامتقارن تکانه‌های پولی بر متغیرهای حقیقی
۴۵	شکل (۸-۲) اثرات نامتقارن تکامه‌های پولی وقتی منحنی عرضه کل در بلند مدت شکسته می‌شود
۴۸	شکل (۹-۲) نامتقارن بودن اثرات تکانه‌های پولی بعلت محدب بودن منحنی عرضه کل اقتصاد
۶۱	شکل (۱-۳) روند نرخ تورم، نرخ رشد مخارج دولت و نرخ رشد پول
۶۲	شکل (۲-۳) روند نرخ رشد جمعیت ایران بین سال‌های ۱۳۳۸-۱۳۸۵
۶۲	شکل (۳-۳) روند نرخ رشد GDP سرانه ایران
۶۳	شکل (۴-۳) روند واردات (IM) و صادرات (EX) ایران بین سال‌های ۱۳۳۸-۱۳۸۵
۶۵	شکل (۵-۳) روند زمانی Oil و GDP و GDPW بین سال‌های ۱۳۳۸-۱۳۸۵
۶۶	شکل (۶-۳) نرخ رشد درآمدهای نفتی (GOIL) و نرخ رشد GDP بدون نفت
۷۳	شکل (۱-۴) نوسانات تجاری، که در آن روند بلند مدت بصورت خطی فرض شده است

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۵۳	جدول (۱-۲) مطالعات خارجی انجام گرفته در راستای عدم تقارن تکانه‌های پولی بر عوامل حقیقی
۵۶	جدول (۲-۲) سیر تحول مطالعات اثرات نامتقارن تکانه‌های پولی بر عوامل حقیقی در ایران
۶۰	جدول (۱-۳) ماتریس کواریانس نرخ تورم، نرخ رشد نقدینگی و نرخ رشد مخارج دولت
۸۴	جدول (۱-۴) اثرات تکانه‌های مثبت و منفی پول بر رشد
۸۶	جدول (۲-۴) نتایج اثرات رکود و رونق اقتصادی بر رشد اقتصادی بدون نفت

فصل اول

مقدمه و روش کلی تحقیق

یکی از نیروهای عمده‌ای که بر تحول ایده‌های جدید مؤثر بوده است، سیر حوادث و وقایع تاریخی است. عبارت دیگر وجود بحران‌ها یا حوادث در طول تاریخ، همواره نظریه‌ای را زیر سوال برده و باعث بوجود آمدن نظریه و مکتب فکری جدیدی شده است. همان‌طور که بحران بزرگ موجب تولد اقتصاد کلان جدید شد، تورم شتابان در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ نیز به شکل‌گیری مکتب پول‌گرایی کمک کرد که دقیقاً مخالف انقلاب کینزی بود (Johnson, 1971).

قبل از ۱۹۳۰ دیدگاه مسلط در آنچه که ما اکنون آن را اقتصاد کلان می‌نامیم، نگرش کلاسیکی بود که منشأ آن به بیش از دو قرن یعنی زمانی که آدام اسمیت کتاب معروف خود را با نام «تحقیق در مورد ماهیت ثروت ملل و علل آن» منتشر کرد برمی‌گردد. آدام اسمیت معتقد به وجود دست‌نامرئی در اقتصاد باز بود. بدین معنی که افراد جامعه با حداکثر کردن سود و مطلوبیت خود، تحت شرایط رقابت کامل فعالیت‌های میلیون‌ها کارگزار اقتصادی را از طریق نیروهای بازار به سمت بهینه اجتماعی سوق می‌دهند. لذا پس از اسمیت اقتصاد سیاسی متمایل به آزادی اقتصادی شد و باعث بوجود آمدن قانون معروف سی تحت مضمون «عرضه تقاضای خودش را بوجود می‌آورد» شد.

رکود بین سال‌های ۱۹۳۲-۱۹۲۹ که در آن سطح اشتغال و تولید ناخالص داخلی در کشورهای توسعه یافته امروزی بشدت پایین آمد باعث کم‌رنگ شدن قانون سی و بوجود آمدن انقلاب کینزی شد که به نظریه عمومی کینزی معروف است. در این بحران تمامی فعالیت‌های اقتصادی مختل شد بطوری که با کاهش فعالیت‌های اقتصادی، بیکاری بشدت افزایش یافته و قیمت عمومی فروش کالاها سقوط قابل توجهی داشت. کاملاً بدیهی بود که نظریه کلاسیک‌ها جواب‌گوی چنین مشکلی نبوده و با این حادثه تاریخی ناسازگار بود. لذا نیاز به یک نگرش جدید وجود داشت تا جواب‌گوی علت بروز رکود باشد و راه حلی مناسب برای رهایی از این بحران ارائه دهد. کینز با ارائه نظریه عمومی خویش بیان کرد که برای سطح عمومی تولید و اشتغال هیچ دست‌نامرئی وجود ندارد که نفع شخصی را به یک بهینه اجتماعی هدایت نماید. وی هم‌چنین بیان کرد که نظام سرمایه‌داری بطور کلی بیمار نیست، بلکه بی‌ثبات است. در واقع هدف وی تعدیل قواعد بازی در درون سیستم سرمایه‌داری به منظور بقا و تقویت آن بود (Bbrian, 1994). لذا کینز با رد دست‌نامرئی بازار، دخالت دولت از طریق تقاضای کل را در جهت افزایش تولید و بالا بردن سطح اشتغال مفید و الزامی دانست و بیان کرد که دولت‌ها می‌توانند با مدیریت طرف تقاضا و ابزارهای سیاستی مناسب مانند سیاست‌های مالی و سیاست‌های پولی و ارزی، باعث افزایش عوامل حقیقی اقتصاد چون تولید و اشتغال و نیز

تثبیت و کنترل سطح عمومی قیمت‌ها شوند. کینز با لحاظ نمودن منحنی فلیپس در مدل‌های اقتصاد کلان، سیاست‌گذاران اقتصادی را به پیش‌بینی نرخ تورم با توجه به سطوح مختلف بیکاری قادر ساخت. اما افزایش همزمان بیکاری و تورم (رکود تورمی) در اکثر اقتصادهای صنعتی در اوایل دهه ۱۹۷۰ اشتباه بودن رفتار هیدرولیکی را در اقتصاد کینزی ثابت نمود و زمینه برای انقلاب پول‌گرایان و اقتصاد کلاسیک جدید فراهم آمد (Tobin, 1987).

در کل اگر به سیر تاریخی اقتصاد نگاه اجمالی کنیم، مشاهده خواهیم نمود که حوادث و بحران‌های اقتصادی در مناطق مختلف باعث تضعیف یک مکتب اقتصادی و تولد اندیشه و مکتبی نو در اقتصاد شده‌است. از بدو تولد تاریخ اقتصاد تاکنون در نگرش‌های صاحب‌نظران اقتصادی به پول و تأثیرگذاری آن بر متغیرهای اقتصادی، اختلاف نظرهای زیادی وجود داشته و دارد، بطوری که تأثیرگذاری سیاست پولی بر متغیرهای واقعی اقتصاد، همواره مورد بحث مکاتب مختلف اقتصادی بوده است و به رغم گذشت هفت دهه از انقلاب کینزی تاکنون، کماکان یک توافق عام و کلی در مورد نحوه و اندازه اثرگذاری پول بر سایر متغیرهای اقتصاد کلان هم‌چون سطح محصول واقعی وجود ندارد.

اقتصاددانان کلاسیک با محوریت قرار دادن قانون سی و نظریه مقداری پول اعتقاد داشتند برنامه‌ریزی در طرف عرضه، برنامه‌ریزی در مصرف و تقاضا را به دنبال دارد، ولی سیاست‌های پولی انبساطی علی‌رغم تحریک تقاضا، تنها منجر به افزایش قیمت و متغیرهای اسمی می‌شوند. لذا برای پول نقش خنثی را قائل شدند. کینز با مطرح کردن تقاضای سفته بازی پول و متأثر شدن سرمایه‌گذاری از نرخ بهره و تولید از سرمایه‌گذاری نتیجه می‌گیرد که پول و سیاست‌های پولی تأثیر بسزایی بر تولید گذاشته و لذا خنثی نبوده و نقش مؤثری در فعالیت‌های واقعی اقتصاد دارد. اما پولیون معتقدند که سیاست‌های پولی تنها در کوتاه مدت بر متغیرهای واقعی اقتصاد تأثیر می‌گذارد. آن‌ها با ارائه مفهوم انتظارات تطبیقی و تصحیح خطا توسط عاملان اقتصادی پول را در بلند مدت خنثی می‌دانند. کلاسیک‌های جدید نیز با مطرح کردن انتظارات عقلایی معتقدند که تنها بخش غیر قابل انتظار و غیر پیش‌بینی شده پول و نه بخش قابل انتظار، بر فعالیت‌های واقعی اقتصاد مؤثر است.

از عمده سیاست‌های اقتصادی مهم و مؤثر دولت‌ها در بهبود اقتصادی کشورها، سیاست‌های مالی و پولی می‌باشند. تثبیت متغیرهای کلان اقتصادی چون تولید، اشتغال و سطح عمومی قیمت در مقادیر مطلوبشان از اهداف عمده اقتصادی می‌باشد. نوسانات تقاضا هم موجب نوسانات تولید و اشتغال می‌شود و هم سطح عمومی قیمت را بالا و پایین می‌کند، لذا با توجه به این امر سیاست‌های مالی و پولی که از اهرم‌های دولت‌مردان برای انتقال طرف تقاضا هستند، می‌توانند ابزاری برای کنترل تورم، افزایش اشتغال و تولید باشند. اما با توجه به وجود محدودیت‌هایی چون درنگ زمانی، عدم اطمینان و آثار جنبی تقاضای مستقل در سیاست‌های مالی، این گونه سیاست‌ها عموماً مورد توجه قرار نگرفته و از نظر اقتصادی در کوتاه مدت ایده

آل نیستند (Begg, 2003)، لذا سیاست‌گذاران اقتصادی عمدتاً برای این‌که در کوتاه مدت در شرایط اقتصادی مختلف بتوانند به اهداف اقتصادی خود در دوران حکومت کوتاه مدت برسند، استفاده از سیاست‌های پولی را به عنوان یکی از ابزارهای مهم مدیریت تقاضا برای کاهش نرخ تورم و افزایش تولید در سطح اشتغال کامل مفید دانسته و علاقمند به استفاده از این ابزار برای پیش‌برد اهداف اقتصادی، به ویژه اهداف کوتاه مدت بوده و هستند.

اما نکته قابل ذکر این است که استفاده از ابزار سیاست پولی در شرایط رکود و رونق به صورت افزایش (انبساطی) و کاهش (انقباضی) اثرات هم‌سان در جهات مختلف نداشته و دارای تقارن نیست. این بدین معنی است که سیاست پولی تنها می‌تواند در یک سو اثرگذاری مثبت و مورد انتظار سیاست‌گذاران اقتصادی را داشته باشد و همان اثر را در جهت عکس دارا نیست. این‌که این موضوع از نظر تئوریک و نیز یافته‌های تجربی صحیح است یا خیر توسط کارهای تجربی و نظری متعددی مورد بررسی قرار گرفته است. در ایران اصغرپور در سال ۱۳۸۴ پایان‌نامه دکتری خود را در این زمینه و بررسی اثرات نامتقارن تکانه‌های پولی روی تولید و قیمت ارائه داده است. هرچند کار تجربی دیگری در این زمینه در ایران عرضه نشده است، ولی به نظر می‌رسد بررسی موضوعی به این اهمیت نیاز به کارهای مطالعاتی و تجربی بیش‌تری دارد لذا این پایان‌نامه قصد دارد به این مهم بپردازد.

۱-۲- شرح و بیان مساله

بحث تأثیرات نامتقارن تکانه‌های پولی بر نوسان‌های تولید از مباحث جدیدتری است که اغلب از سوی اقتصاددانان مکتب کینزی‌های جدید مطرح شده است. این اقتصاددانان معتقدند به دلیل وجود نقص در بازارهای کار، محصول و اعتبار (چسبندگی اسمی، واقعی و محدودیت‌های اعتباری) و محذب بودن منحنی عرضه کل اقتصاد، حتی تحت شرایط وجود فرضیه انتظارات عقلایی، تکانه‌های پولی بر محصول واقعی مؤثر بوده و این اثرات بصورت نامتقارن می‌باشد. مطالعات تجربی اخیر در مورد سیاست‌های پولی در اقتصاد حاکی از آن است که اگرچه سیاست‌های پولی مانند سیاست‌های مالی، درآمدی و ارزی تأثیر مثبت و معنی‌دار بر فعالیت حقیقی اقتصاد دارند، با این حال این اثرات سیاست پولی بر فعالیت‌های حقیقی اقتصاد از جمله تولید، نامتقارن است (اصغرپور، ۱۳۸۴: ۴). عدم تقارن آثار شوک‌های پولی بر متغیرهای حقیقی بدان معنی است که قدر مطلق سیاست‌های انبساطی و انقباضی پولی بر این متغیرها، اثرات متفاوتی بر جای می‌گذارند. عبارتی دیگر تکانه‌های اسمی مثبت (سیاست‌های انبساطی) اثر نسبتاً محدودی بر افزایش سطح تولیدات دارند اما موجب افزایش تورم به طور قابل توجهی می‌شوند و تکانه‌های اسمی منفی اثر زیادی بر کاهش تولید دارند در حالی که اثر کم‌تری بر کاهش تورم می‌گذارند (نظیفی، ۱۳۸۰: ۵).

پس اگر نشان داده شود که سیاست‌های پولی انبساطی و انقباضی اثرات نامتقارنی بر متغیرهای کلان اقتصادی هم‌چون تولید (رشد) و سطح قیمت دارد، در این صورت رابطه بین نرخ بیکاری و تورم رابطه‌ای خطی نبوده و اجرای سیاست‌های پولی در شرایط مختلف اقتصادی دقت و ظرافت خاصی نیاز خواهد داشت تا از تبعات منفی آن که می‌تواند از عدم بکار بردن صحیح این سیاست‌ها ناشی شود جلوگیری بعمل آید، چرا که با تکیه بر مطالعات تجربی دوره خاصی که شرایط اقتصادی خاص آن دوره است نمی‌توان از این سیاست بدرستی استفاده کرد.

بنابراین در این تحقیق سعی داریم تا با مشخص کردن ادوار تجاری و هم‌چنین تفکیک تکانه‌های پولی مثبت و منفی از هم‌دیگر به بررسی اثرات سیاست‌های انبساطی و انقباضی در ادوار مختلف تجاری (رکود و رونق) بر رشد اقتصادی کشور ایران با استفاده از داده‌های سری زمانی پردازیم. پس بطور کلی اول با استفاده از داده‌های سری‌های زمانی GDP و حجم پول (M) و با کمک فیلتر هودریک-پرسکات، ادوار تجاری (رکود و رونق) و تکانه‌های پولی مثبت و منفی را تفکیک می‌کنیم، سپس به تخمین مدل مورد نظر هم برای دوران رکود و هم برای دوران رونق می‌پردازیم.

برای تبیین و تفهیم درست موضوع تحقیق سوال‌های تحقیق بصورت زیر بیان می‌شود:

- ۱- دوره‌های تجاری رونق و رکود در اقتصاد ایران کدام‌ها بوده‌اند؟
- ۲- سیاست‌های پولی بکار گرفته شده انبساطی و انقباضی در این دوره‌های اقتصادی کدام‌ها بوده‌اند؟
- ۳- اثرات سیاست‌های پولی انبساطی و انقباضی روی رشد اقتصادی چگونه بوده است؟
- ۴- آیا اثرات سیاست‌های پولی انبساطی و انقباضی روی رشد اقتصادی از تقارن برخوردار بوده است؟

۳-۱- اهداف پایان‌نامه:

هدف اصلی این تحقیق بررسی و آزمون اثرات سیاست‌های انبساطی و انقباضی پولی بر رشد اقتصادی ایران در ادوار مختلف تجاری (رکود و رونق) می‌باشد، لذا می‌توان اهداف این تحقیق را در موارد زیر خلاصه کرد:

- ۱- بررسی اثرات سیاست‌های پولی مثبت و منفی بر رشد اقتصادی.
- ۲- بررسی رابطه بین تکانه‌های پولی مثبت و منفی با رشد.
- ۳- بررسی اثرات تکانه‌های پولی مثبت و منفی بر رشد در ادوار تجاری مختلف (رکود و رونق).

۴-۱- اهمیت، ارزش و کاربرد نتایج پایان نامه:

با توجه به این که ابزار مدیریت تقاضا بخصوص سیاست‌های پولی و ارزی عمده اهرم‌هایی هستند که سیاست‌گذاران اقتصادی و دولت‌مردان برای تثبیت متغیرهای اقتصادی در نقطه بهینه خود بکار می‌برند، لذا درک و فهم چگونگی اجرای این سیاست‌ها در اقتصاد بومی آن کشور و آگاهی از روابط بین این سیاست‌ها با متغیرهای حقیقی کلان در جامعه می‌تواند رشد و توسعه اقتصادی را در مسیر مطلوب خویش هدایت کند. پس فهم این که آیا تکانه‌های پولی بر متغیرهای حقیقی بطور متقارن مؤثرند یا به بطور نامتقارن؟ و این که آیا تأثیرگذاری این تکانه‌ها بر متغیرهای حقیقی چون رشد در ادوار مختلف تجاری (رونق و رکود) یکسان است یا نه؟ دولت‌مردان را در کاهش تبعات منفی و احتمالی ناشی از بکارگیری نابجای این سیاست کمک خواهد کرد. لذا سیاست‌گذاران اقتصادی می‌توانند در شرایط مختلف اقتصادی با بکارگیری سایر سیاست‌های طرف تقاضا (سیاست‌های مالی مناسب) مکمل با سیاست‌های پولی در پیش‌برد اهداف اقتصادی کوتاه مدت و بلند مدت خود برای رسیدن به نقطه ایده‌آل اقتصادی موفق‌تر باشند. مهم‌ترین کاربرد این تحقیق در اتخاذ سیاست‌های کارآیی مدیریت تقاضا است. به عبارت دیگر، ارائه توصیه‌های سیاستی مناسب برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اقتصادی کشور به ویژه مسئولین بانک مرکزی جهت اتخاذ سیاست‌های پولی کارا در اقتصاد ایران از مهم‌ترین کاربردهای این تحقیق می‌باشد. در واقع از مهم‌ترین اهداف این تحقیق می‌توان به نتایج کاربردی و دلالت‌های اقتصادی و سیاستی مهم آن اشاره کرد

۵-۱- فرضیه‌های تحقیق:

- ۱- تکانه‌های منفی رشد اقتصادی را بیش‌تر از تکانه‌های مثبت تحت تأثیر قرار می‌دهند.
- ۲- تکانه‌های پولی با تولید (رشد) رابطه مستقیمی دارد.
- ۳- تکانه‌های پولی مثبت در دوره رکود و تکانه‌های پولی منفی در دوره رونق بر متغیرهای حقیقی اثر معنی‌دارتری دارند.
- ۴- تکانه‌های پولی در دوره رونق و رکود اقتصادی تأثیرات ناهمگنی بر رشد دارند.

۶-۱- روش انجام تحقیق

نوع مطالعه در این تحقیق، تحلیلی-توصیفی است. در این مطالعه ابتدا مبانی تئوریک و پیشینه مطالعات به روش کتاب‌خانه‌ای و اسنادی به رشته تحریر درمی‌آید. بطوری که مطالب از کتاب‌های موجود در داخل و مقالات بدست آمده از ژورنال‌ها و مجلات معتبر دنیا از طریق اینترنت جمع‌آوری شده است.

در ادامه با مد نظر گرفتن مدل‌های مطرح شده توسط محققین داخلی و خارجی و هم‌چنین در نظر گرفتن شرایط کنونی اقتصاد ایران مدل مورد نظر ارائه خواهد شد. پس از ارائه مدل با استفاده از داده‌هایی که به صورت سری زمانی از مرکز آمار کشور و بانک مرکزی بدست می‌آید با استفاده از نرم افزار Eviews 4 مدل تخمین زده می‌شود و سپس به استنتاج نتایج پرداخته خواهد شد.

۷-۱- روش و ابزار گردآوری اطلاعات

اطلاعات لازم درخصوص مبانی تئوریک و پیشینه تحقیقات و مطالعات تجربی با استفاده از روش کتابخانه‌ای و از منابع الکترونیک در کارنمای جهانی و داخلی جمع‌آوری شده است. یعنی هم از کتاب‌ها و پایان‌نامه‌های فارسی موجود و هم از مقالات بدست آمده از ژورنال‌های مختلف از طریق اینترنت برای تحریر مبانی تئوریک و پیشینه تحقیقات بهره برده شده است. کلیه آمار و اطلاعات متغیرهای سری زمانی مورد استفاده در پایان‌نامه (تولید ناخالص داخلی، نرخ تورم، درآمد نفتی، مخارج دولت، حجم پول، سرمایه‌گذاری و غیره) از اسناد رسمی منتشر شده توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران جمع‌آوری شده است.

۸-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

با توجه به این که هدف پایان‌نامه بررسی اثرات تکانه‌های پولی بر رشد در شرایط مختلف اقتصادی است، لذا برای این که بتوانیم فرضیات تحقیق را به درستی مورد تجزیه و تحلیل اقتصادسنجی قرار دهیم، بایستی ابتدا ادوار اقتصادی (رکود و رونق) و نیز تکانه‌های مثبت و منفی پولی را استخراج کنیم. به همین جهت ابتدا با استفاده از فیلتر هودریک- پرسکات ادوار اقتصادی رکود و رونق را استخراج می‌کنیم و سپس با استفاده از این فیلتر تکانه‌های پولی قابل پیش‌بینی (قابل انتظار)^۱ و غیرقابل پیش‌بینی (غیر قابل انتظار)^۲، را از هم جدا کرده و تکانه‌های غیر قابل پیش‌بینی را به دو مؤلفه تکانه‌های مثبت و منفی تفکیک می‌کنیم.

برای آزمون سایر فرضیه‌های تحقیق، ابتدا با استفاده از مباحث تئوریک و کارهای تجربی موجود، مدل اقتصادسنجی مناسب برای اقتصاد ایران طراحی شده و سپس متناسب با مدل انتخاب شده و اهداف تحقیق، با استفاده از روش‌های اقتصادسنجی و بکارگیری نرم افزارهای مربوطه الگوی مورد نظر تخمین و فرضیات تحقیق مورد استنتاج قرار می‌گیرد.

در این پایان‌نامه، برای این که اثرات تکانه‌های نفتی تا حدود زیادی از تولید ناخالص داخلی حذف شود، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی بدون نفت کشور را به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری نرخ رشد اقتصادی در

1-Anticipated

2-Unanticipated

نظر گرفته می‌شود. در واقع با توجه به این که تکانه‌های نفتی برون‌زا بوده و به مسائل مختلف جهانی، حوادث در مناطق نفت‌خیز و سهمیه ایران در اوپک بستگی دارد، لذا هدف انتخاب این معیار بعنوان جانشینی برای نرخ رشد اقتصاد این است که نوسان‌های بخش نفت از مدل بیرون آورده شود. برای بررسی این امر از اطلاعات سالانه ۱۳۳۸-۱۳۸۴، به قیمت ثابت ۱۳۷۶، استفاده شده است.

برای جمع‌بندی، تجزیه اطلاعات و دسته‌بندی و محاسبات آمار توصیفی داده‌ها از نرم افزار Excel استفاده شده است. و برای تخمین مدل‌های مورد نظر، تحلیل‌های اقتصادسنجی و آزمون فرضیات اثرات نامتقارن تکانه‌های پولی بر رشد اقتصادی بدون نفت از نرم افزار Eviews4 بهره گرفته شده است.

۹-۱- جامعه آماری تحقیق

متغیرهای سری زمانی سالانه اقتصاد ایران طی سال‌های ۱۳۳۸-۱۳۸۴ جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دهند.

۱۰-۱- کاربردهای تحقیق

مطابق فرضیات تحقیق تکانه‌های پولی مثبت و منفی آثار نامتقارنی بر رشد دارد، بطوری که تکانه‌های منفی تولید را بیش‌تر از تکانه‌های مثبت پولی متأثر می‌سازد. بنابراین اگر فرضیات تحقیق مورد پذیرش قرار گیرند، در آن‌صورت دولت‌مردان و مسئولین بانک مرکزی بایستی در شرایط مختلف اقتصادی نهایت دقت را در بکارگیری صحیح سیاست‌های پولی داشته باشند، تا به هدف مورد نظر اقتصادی نزدیک‌تر شده و از تبعات منفی ناشی از عدم توجه در نحوه و اندازه اثرات تکانه‌های پولی مثبت و منفی جلوگیری بعمل آید. بنابراین عمده‌ترین کاربرد تحقیق، آگاه کردن مسئولین بانک مرکزی و دولت‌مردان در بکارگیری سیاست‌های کارای مدیریت تقاضا می‌باشد. بر این اساس دولت‌مردان بایستی در راستای برنامه توسعه اقتصادی کشور و برای پیش‌برد بهتر اهداف اقتصادی در کنار سیاست‌های پولی از سیاست‌های مالی و ارزی نیز بهره کافی را ببرند تا آثار منفی سیاست‌های پولی تعدیل گشته و شاهد اثرات مثبت و در نتیجه رشد و شکوفایی کشور باشند.

۱۱-۱- استفاده کنندگان از نتایج تحقیق

با توجه به موضوع و فروض این تحقیق سازمان‌ها و ارگان‌های تجاری، مالی و پولی و کلیه بنگاه‌های اقتصادی، تولیدکنندگان، صنعت‌گران و افرادی که فعالیت‌های اقتصادی خود را بطور علمی پیش می‌برند می‌توانند از این تحقیق استفاده کنند. اما اصلی‌ترین سازمان‌هایی که می‌توانند از این تحقیق استفاده کنند، دولت و بانک مرکزی در راستای اجرای بهینه سیاست‌های پولی می‌باشند. در نهایت دانشجویان و محققین علاقه‌مند به موضوعات مرتبط با این تحقیق می‌توانند از نتایج این پایان‌نامه استفاده کنند.

۱-۱۲- سازماندهی پایان نامه

این پایان نامه به ۵ فصل تقسیم بندی شده است. در فصل حاضر در یک نگاه اجمالی، کلیات تحقیق بطور خلاصه بیان شده است. در این فصل موضوع تحقیق بوضوح توضیح داده شده و فرضیات، اهداف، کاربردها و اهمیت تحقیق بیان شده است.

در فصل دوم مبانی نظری تحقیق بطور مفصل توضیح داده شده است. سپس تحقیقات تجربی انجام گرفته در خارج و داخل بیان شده است. در ادامه ضمن بیان مزایا و معایب مطالعات انجام گرفته در داخل، مزیت این مطالعه نسبت به سایر مطالعات مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل سوم در یک نگاه اجمالی، اهمیت مطالعه تاریخ اقتصادی ایران بطور خلاصه و مفید مورد تحلیل قرار گرفته است. سپس به شرح و توصیف روندهای بکار رفته در مدل پرداخته شده است.

در فصل چهارم، ابتدا فیلتر هودریک پرسکات بطور خلاصه و مفید توضیح داده شده است. سپس با استفاده از این فیلتر تکانه های پولی مثبت و منفی و همچنین ادوار اقتصادی رکود و رونق استخراج شده است. در ادامه مدل مورد نظر مطابق با ادبیات موضوع و اقتصاد ایران استخراج شده و فرضیات تحقیق مورد آزمون قرار گرفته اند. در نهایت در فصل آخر، تحقیق مورد استنتاج قرار گرفته است.